

Bûtengewoan bewege yn Súdwest-Fryslân

Visie op bewegen in de openbare ruimte

Inhoudsopgave

“De zon weerkaatst in het water van de Looxmagracht. Twee eenden zwemmen zilveren rimpels in het water. Ik zit op een bankje. Links van me staan twee mannen op leeftijd samen te sporten. Ze bewegen al pratend met elkaar en trainen hun armen en benen in een gestaag tempo en houden de naast elkaar staande stalen crosstrainers aan het werk. Een klein meisje met dansende blonde krullen rent naar de zandbak, waar nog andere kinderen aan het spelen zijn. Twee jonge moeders hebben hun buggy's naast zich en zitten ondertussen te kletsen met een kop thee erbij. Een zakenman, zo schat ik in, zit druk te bellen terwijl hem een kop koffie wordt uitgeserveerd. Een groep tieners komt aanlopen. Lachend, druk gebarend en pratend nemen zij bezit van de fitnessapparaten, die in een cirkel staan opgesteld. Ik kijk geboeid naar de jongeren die zich in het zweet staan te werken. Ik zie mezelf weer terug op die leeftijd op een hangplek in het park - stiekem rokend, want dat was stoer. Gelukkig is het tegenwoordig stoer om te bewegen en kan dat hier op veler wijze want, sinds een paar maanden kent Sneek vitale verbindingen. Een verrijking voor de mentale en fysieke gezondheid van jong en oud!”

Een initiatiefnemer

Voorwoord	4
1. Inleiding	5
2. Een bewegvriendelijke omgeving	6
3. Sociaal aspect	7
4. Trends en ontwikkelingen	9
5. Doel en ambitie	10
6. Thema's en speerpunten	12
7. De gemeentelijke organisatie	15
8. Samen verder	16
Bijlage 1: Gemeentelijke kaders en de relatie tot deze visie	17
Bijlage 2: Bewegvriendelijke omgeving	20
Bijlage 3: Sociaaleconomische waarde van sport en bewegen	22

Voorwoord

Voor jou ligt de nieuwe visie op bewegen in de openbare ruimte. Hierin staat beschreven hoe de gemeente Súdwest-Fryslân de komende jaren het buiten bewegen een vaste plek wil geven. Eén van onze ambities uit het coalitieakkoord 2022 - 2026 luidt: 'Inzet op positieve gezondheid en preventie. Om dit te bereiken vinden we het belangrijk een gevarieerd aanbod van sport, bewegen en speeltuinen te creëren. In een groene, uitnodigende en veilige omgeving'.

Iedereen kan meedoen. Als wethouder Sport maak ik mij daar graag hard voor. Laagdrempelige en toegankelijke sportvoorzieningen voor uiteenlopende leeftijden en dichtbij huis. Met deze visie willen we sporten, spelen, bewegen en ontmoeten in de openbare ruimte stimuleren en bereikbaar maken voor al onze inwoners. Zodat uiterlijk in 2030 minimaal 80% van onze inwoners genoeg beweegt (nu 68,2%). Omdat dit bijdraagt aan gezonde en gelukkige inwoners.

Dit doen we niet alleen voor onze inwoners, maar het liefst ook samen met onze inwoners. Wij geven ruimte aan burgerinitiatieven en richten een subsidieregeling in voor initiatieven die het sporten en bewegen in de openbare ruimte stimuleren.

Een mooi voorbeeld van een burgerinitiatief is de aanvraag van een 12-jarige inwoner van onze gemeente. Hij wil graag een panna-kooi voor in de buurt: "Dan kunnen we lekker spelen en sportief bezig zijn. Er zijn wel speeltuinen voor kleine kinderen, maar voor oudere kinderen is er weinig te doen". Een prachtig idee, en zo zijn er veel meer initiatieven die aansluiten op deze nieuwe visie.

Laten wij ons samen inzetten voor een sportieve, speelse en beweegvriendelijke mienskip.

Bauke Dam,
Wethouder Sport en Bewegen

1. Inleiding

Inwoners vragen ons steeds vaker om bijvoorbeeld nieuwe skateplekken, beachvolleybalvelden, een pumptrack, extra speel- en klimtoestellen of een calisthenicspark. Dit onderstreept de noodzaak én kans om als gemeente meer in te spelen op de veranderende behoeften van de gebruikers van de openbare ruimte.

1.1 Openbare ruimte als sport- en beweegplek

41% van de Nederlanders tussen 6 en 79 jaar maakt wel eens gebruik van de openbare ruimte om te sporten. Denk aan recreatief wandelen en fietsen, bootcamps, hardlopen en wielrennen. Steeds meer mensen sporten en bewegen buiten in plaats van in een sporthal of op een sportveld.

We zien dit ook in onze gemeente: steeds meer mensen sporten en bewegen in de openbare ruimte. Er is landelijk steeds meer aandacht voor de vraag: hoe kan de inrichting van de openbare ruimte bijdragen aan gezondheidswinst van de inwoners?

1.2 Sporten, spelen, bewegen en ontmoeten

Sporten, spelen, bewegen en ontmoeten zijn van onschatbare waarde. Onze inwoners doen het graag. Een goed gebruik van de openbare ruimte maakt zowel de steden als plattelandse omgeving levendig en vitaal.

Sporten

Veel inwoners vinden sporten leuk en zien sport als een vorm om elkaar te treffen en nieuwe mensen te ontmoeten. Op een sportveldje, in een pannakooi of calisthenicspark of met een hardloop- of bootcampgroepje.

Spelen

Buiten spelen is ontzettend leuk. Het is onmisbaar voor de ontwikkeling van kinderen en volwassenen. Kinderen die buiten spelen ontwikkelen zich gezonder, slimmer en socialer. Daarom is het recht op (buiten) spelen vastgelegd en beschermd in het Kinderrechtenverdrag van de Verenigde Naties.

Bewegen

Bewegen is goed voor jong en oud. Het is minstens zo belangrijk voor onze gezondheid als voeding. Daarom zouden we elke dag gevarieerd moeten bewegen: van intens tot ontspannen, van doelgericht tot onbewust. Op zoveel mogelijk momenten per dag. De openbare ruimte is daar heel geschikt voor. Die is namelijk van en voor iedereen. Binnen handbereik, gratis en altijd beschikbaar.

Ontmoeten

Elke dag ontmoeten we andere mensen: thuis, op school, op straat of op het sportveld. Veel ontmoetingen zijn eenmalig en vluchtig, andere zijn frequent en vertrouwd. Bijvoorbeeld om het over alledaagse dingen te hebben of om een passie of kennis met elkaar te delen. Om van elkaar te leren. Elkaar vaker ontmoeten geeft mensen het gevoel dat ze ergens bij horen.

2. Een beweegvriendelijke omgeving

De openbare ruimte is de grootste sport- en beweegaccommodatie van onze gemeente. Daarom willen we deze ruimte zo aantrekkelijk mogelijk maken. In dit hoofdstuk lees je wat een beweegvriendelijke omgeving is, wat de voordelen zijn en hoe we onze openbare ruimte beweegvriendelijk(er) willen maken.

2.1 Beweegvriendelijke omgeving

Een beweegvriendelijke omgeving is: een leefomgeving die het mensen mogelijk maakt en hen stimuleert en uitdaagt om te sporten, spelen, bewegen en ontmoeten. Meer informatie staat in bijlage 2.

De gebieds- en sportregisseurs spelen ook hier weer een belangrijke rol. Bovendien moeten we samenwerken met de verschillende professionele vakdisciplines binnen de gemeente om tot een beweegvriendelijke omgeving te kunnen komen. Vaak ligt de trekkersrol zelfs bij een ander domein/team dan team Cultuur en Sport.

Volgens het Kenniscentrum Sport & Bewegen (2019) is een beweegvriendelijke omgeving een omgeving:

1. met voorzieningen (plekken) in de openbare ruimte waar mensen spelen, bewegen, sporten, ontmoeten en zich verplaatsen;
2. waarin gebruikers worden gestimuleerd (bijvoorbeeld door activiteiten, campagnes en bewegapps) om te spelen, te sporten en zich actief te verplaatsen;
3. waarin een activiteiten aanbod is gekoppeld aan de voorzieningen, zodat die duurzaam gebruikt worden;
4. die schoon, heel, veilig, toegankelijk en uitdagend is (ingericht);
5. die tot stand is gekomen vanuit urgentie bij de gebruiker(s) en door samenwerking tussen publieke, private en particuliere partijen;
6. die is toegepast en afgestemd op het juiste schaalniveau.

2.2 Voor iedereen

Een beweegvriendelijke openbare ruimte maakt dat mensen langer gezond blijven. Als je beweegt, ontmoet je ook andere mensen. Daarom is de openbare ruimte belangrijk. Wij willen de openbare ruimte zo inrichten dat sporten, spelen, bewegen en ontmoeten vanzelfsprekend wordt. Dat kan door het geven van een uitnodigende prikkel en door het plaatsen van sport-, spel-, beweeg- en ontmoetingsgelegenheden.

Door de openbare ruimte zo in te richten dat dagelijks bewegen zoals fietsen, lopen, skaten of steppen voor onze inwoners heel gewoon wordt. Zo kunnen we het gezonde met het aangename combineren. En, daarbij willen we dat alle openbare ruimtes toegankelijk zijn voor iederéén.

3. Sociaal aspect

Sport, spelen en bewegen heeft een groot sociaal aspect: het verbindt mensen. Op een laagdrempelige manier. Ze ontdekken het plezier van elkaar ontmoeten. Ze leren elkaar kennen en waarderen. Dit zorgt voor samenhang in een dorp of wijk. In dit hoofdstuk gaan we in op gezondheid en de beweegrichtlijnen én op het nut van buitenspelen.

3.1 Voordelen voor je gezondheid

Het oude Romeinse spreekwoord, "een gezonde geest in een gezond lichaam", geldt nog steeds. In het preventieakkoord van 2020 staat beschreven dat wij de gezondste en vitaalste woon- en leefgemeente van Noord-Nederland willen zijn. Om hier aan bij te dragen, willen wij aandacht geven aan sporten, spelen, bewegen en ontmoeten. Sporten en bewegen:

- maakt je lichamelijk en geestelijk fitter;
- zorgt dat je minder kans hebt op een depressie, hart- en vaatziekten, diabetes en bepaalde soorten kanker;
- verbetert je humeur;
- geeft je energie;
- is goed voor je bloedcirculatie, ademhaling, spieren, gewrichten botten;
- is goed voor je gewicht;
- verhoogt je weerstand;
- helpt je om stress kwijt te raken;
- verbetert de kwaliteit van leven.

3.2 Beweegrichtlijnen

De Gezondheidsraad schreef in 2017 nieuwe beweegrichtlijnen. Hiervoor keken ze naar onderzoeken over beweging. De onderzoeken lieten telkens weer zien hoe belangrijk bewegen is. En hoe slecht het is om veel te zitten. Hieronder vind je de beweegrichtlijnen.

De Nederlandse beweegrichtlijnen

De huidige beweegrichtlijnen zijn in 2017 gepubliceerd door de Gezondheidsraad. Ze laten zien hoeveel en welke beweging goed is voor mensen. Voldoen aan de beweegrichtlijnen verlaagt het risico op chronische ziekten, zoals diabetes en hart- en vaatziekten, depressieve symptomen en, bij ouderen, botbreuken.

Voor kinderen en jongeren (van 4 tot en met 17 jaar) gelden de volgende richtlijnen:

- Doe elke dag minstens een uur aan matig intensieve inspanning.
- Doe minstens 3 keer per week spier- en botversterkende activiteiten.

Voor volwassenen en ouderen (van 18 jaar en ouder) gelden de volgende richtlijnen:

- Doe minstens 150 minuten per week aan matig intensieve inspanning, verspreid over diverse dagen.
- Doe minstens 2 keer per week spier- en botversterkende activiteiten, voor ouderen gecombineerd met balansoefeningen.

Voor alle leeftijdsgroepen geldt:

- Bewegen is goed, meer bewegen is beter.
Langer, vaker en/of intensiever bewegen geeft extra gezondheidsvoordeel.
- Voorkom veel stilzitten.

4. Trends en ontwikkelingen

Op het terrein van sport, spelen en bewegen zien we verschillende trends en ontwikkelingen. Deze lees je in dit hoofdstuk.

Bewegen in openbare ruimte

- Mensen willen wel sporten, maar steeds minder in verenigingsverband. Ze sporten en bewegen steeds meer individueel en in ongeorganiseerd verband (fietsen, hardlopen, skaten, outdoor fitness, enzovoort).
- Mensen sporten meer in de openbare ruimte dan tot nu toe gebruikelijk was.
- Het thuiswerken en flexibelwerken veranderen het gebruik van openbare ruimten: meer werkenden en meer studenten zijn op alle tijdstippen van de dag kort aanwezig.
- Sporten, spelen en bewegen wordt meer ingezet als middel voor gezondheidsbevordering, participatie, sociale samenhang, leefbaarheid, inburgering, citymarketing en economie.
- Een groot deel van de Nederlanders beweegt te weinig en zit te veel. In coronatijd bewogen mensen door het vele thuiswerken en de beperkte toegang tot sportfaciliteiten nóg minder.
- Mensen fietsen vaker en nemen vaker het openbaar vervoer.

Bewegen voor jong en oud

- De afgelopen tien jaar zijn kinderen zwaarder geworden. Zowel het aantal kinderen met overgewicht als met obesitas is toegenomen.
- De motorische ontwikkeling van kinderen loopt de laatste jaren terug.
- Sporten, spelen en bewegen wordt breder benaderd onder de noemer “beweegvriendelijke openbare ruimten voor jong en oud”, als een plek om elkaar te ontmoeten en te bewegen. Hier zijn landelijk verschillende voorbeelden van, vooral in stedelijk gebied. Bijvoorbeeld de Beweegvriendelijke Stad Amsterdam/Groningen en het noordelijke platform BIOR (Bewegen In de Openbare Ruimte), dat inspirerende voorbeelden in het noorden noemt.
- Ouderen blijven langer zelfstandig wonen. Hierdoor wonen er meer ouderen in de wijk. Dat vraagt om een nieuwe blik op de openbare ruimte, zodat deze toegankelijk en aantrekkelijk blijft voor verblijf, bewegen en ontmoeting.
- Hoe ouder mensen zijn, hoe minder ze bewegen.

Speelgoed in openbare ruimte

- Mensen plaatsen vaker particuliere objecten, bijvoorbeeld speelgoed, in de openbare ruimte. Dit vraagt om helderheid over veiligheid en aansprakelijkheid.

Inwoners denken en doen mee

- Steeds vaker nemen bewoners het initiatief om sport-, speel-, beweeg- en ontmoetingsplekken mee te ontwerpen en te onderhouden. Omdat het aantal bewonersinitiatieven groeit, nemen de mogelijkheden voor co creatie toe.

Wifi in openbare ruimte

- Steeds meer mensen zien de openbare ruimte als ontmoetingsruimte. De beschikbaarheid en betere gebruiksmogelijkheden van wifi maken publieke ruimten tot een gemeenschappelijke plek, waar je meer en meer kunt werken en recreëren.
- Technologische mogelijkheden van het gebruik van wifi in de buitenruimte nemen snel toe. Interactieve toestellen met apps en programma’s bieden variatie in het spel-, sport- en educatieve aanbod en maken het mogelijk om het gebruik te monitoren.

Klimaat en duurzaamheid

- Onderdelen van sport- en speeltoestellen worden duurzamer. Het kunnen hergebruiken van alle materialen wordt steeds meer de standaard.
- Klimaatverandering leidt tot meer warme dagen en meer gebruik van de openbare ruimte.

3.3 Sporten en bewegen levert geld op

Als iedereen sport en beweegt, bespaar je als samenleving ook geld. Het landelijke rapport “De sociaaleconomische waarde van sporten en bewegen” laat zien hoeveel dit is. Kenniscentrum Sport & Bewegen en Ecorys deden in 2017 een eerste aanzet voor een waardering van sporten en bewegen. Uit onderzoek blijkt: als 10% van de mensen die de beweegrichtlijnen niet haalt dat wél gaat doen, levert dit ons als gemeente Súdwest-Fryslân jaarlijks € 4.248.965 op. Meer info vind je in bijlage 3.

3.4 Sociaal aspect van buitenspelen en ontmoeten

Buitenspelen is van groot belang voor de motorische, sociale, lichamelijke ontwikkeling van kinderen. Buitenspelen is namelijk ook sámen spelen, samenwerken en compromissen sluiten. Tijdens het spelen zijn kinderen in beweging, ontmoeten ze elkaar, worden ze uitgedaagd en krijgen ze vertrouwen in wat ze kunnen. Volwassenen die als kind veel hebben gespeeld, bewegen op latere leeftijd vaak meer. Buitenspelen is dus een investering in de toekomst.

Spelende kinderen in de buurt geeft ook een gevoel van veiligheid en saamhorigheid, en nodigt je uit om samen dingen te doen. Als je elkaar ontmoet, krijg je een band met elkaar. Mensen kijken meer naar elkaar om. Dit versterkt de gezondheid.

5. Doel en ambitie

Met deze visie willen we sporten, spelen bewegen en ontmoeten in de openbare ruimte stimuleren en toegankelijk maken voor al onze inwoners. Zodat uiterlijk 2030 minimaal 80% van onze inwoners genoeg beweegt (nu 68,2%). In dit hoofdstuk lees je hoe we dit samen met onze inwoners willen bereiken.

5.1 Doel en uitgangspunten

Ons doel is: de openbare ruimte optimaal benutten om een actieve en gezonde leefstijl aan te moedigen. We willen dit doel bereiken door sport-, speel-, beweeg- en ontmoetingsplekken zo in te richten en beheren dat het bij de inwoners past. Daarnaast werken de verschillende professionele vakdisciplines binnen de gemeente samen in een integrale- en gebiedsgericht aanpak.

Onze vier uitgangspunten hierbij zijn:

1. Samen met inwoners en samenwerkingspartners dragen we bij aan een veilige en aangename openbare ruimte, waar inwoners sporten, spelen, bewegen en elkaar kunnen ontmoeten.
2. Samen met inwoners en samenwerkingspartners dragen we bij aan gezondheid en sociaaleconomische waarde van sporten en bewegen.
3. We maken de sociaaleconomische waarde van sport en bewegen in onze gemeente inzichtelijk via deelname aan het SROI dashboard.
4. We creëren meerwaarde voor zowel gemeenschap als ons eigen organisatie door breder te kijken dan het eigen vakgebied.

5.2 Ambitie

Onze ambitie is om een sportieve, speelse en beweegvriendelijke gemeente zijn. We willen iedereen stimuleren en uitnodigen om te sporten, spelen, bewegen en elkaar te ontmoeten; en dat voor iedereen mogelijk maken.

68,2% van onze inwoners beweegt genoeg. Meer info hierover vind je in bijlage 3.

We willen dat uiterlijk 2030 80% van de inwoners genoeg beweegt. Onder genoeg bewegen verstaan we:

De beweegrichtlijn voor volwassenen en ouderen in beeld door 'Alles over Sport':

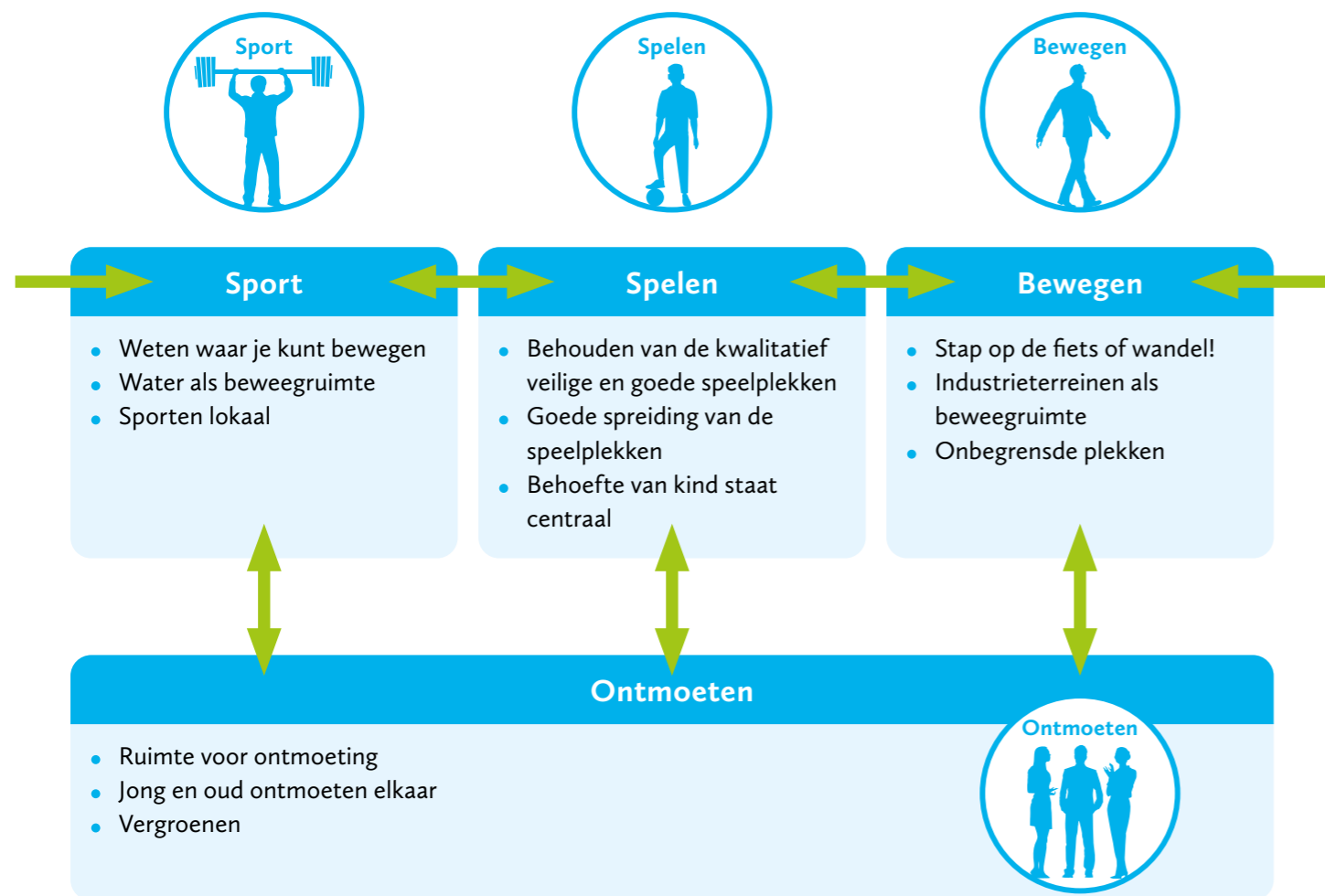
5.3 Wat gaan we doen om doelen te bereiken?

- We geven ruimte aan burgerinitiatieven.
- We doen het samen met de initiatiefnemers of op eigen initiatief.
- We richten een subsidieregeling in voor initiatieven die het sporten en bewegen in de openbare ruimte stimuleren.
- Bij nieuwbouwplannen, herinrichtingsplannen en inbreidingsprojecten reserveren we ruimte door openbare sport-, speel- en beweegvoorzieningen al vroeg in de plannen mee te nemen. Als het kan, willen we dit afstemmen met (toekomstige) inwoners en gebruikers.
- Als we een gebied ontwikkelen of opnieuw inrichten, proberen we mensen op een eenvoudige manier uit te nodigen om te sporten, spelen, bewegen of elkaar te ontmoeten.

6. Thema's en speerpunten

Veel inwoners sporten, spelen, bewegen en ontmoeten graag. Daarom zijn deze vier onderwerpen gekozen als hoofdthema's van deze visie. In dit hoofdstuk lees je hier meer over..

We willen onze inwoners zoveel mogelijk de gelegenheid geven om te sporten, spelen en bewegen. Ze ontwikkelen zich er namelijk persoonlijk mee, krijgen zelfvertrouwen en ontmoeten andere mensen. Hieronder zie je onze speerpunten.

Inzetten op veilige en toegankelijke sport-, speel- en beweegtoestellen voor verschillende doelgroepen, dat is ons streven. Dit kan onze inwoners uitdagen op een speelse manier in beweging te komen en te blijven. Hiervoor willen we een groene, aantrekkelijke openbare ruimte creëren.

Denk aan verschillende sporten, zoals freerunning, calisthenics en fitness. Als het kan, plakken we bijvoorbeeld op lantarenpalen langs een wandel-/hardlooperoute QR-codes met bootcampoefeningen.

6.1 Sport

Weten waar je kunt bewegen

We doen mee aan het platform Ynbeweging.frl van Sport Fryslân. Hierop kun je als inwoner of toerist zien waar je in onze openbare ruimte kunt sporten, spelen en bewegen. Denk aan wandel-, fiets- of kanoroutes. Of aan openbare sport-, speel- of beweegfaciliteiten. Hebben inwoners zelf bijvoorbeeld beweeggelegenheden gefaciliteerd, dan laten we die ook op de kaart zien.

Water als beweegruimte

Onze gemeente heeft een uniek landschap: groen én veel water. Water is heel geschikt voor sport, spel en beweging. Zwemmen is bijvoorbeeld geschikt voor alle leeftijden en voor bijna elk conditieniveau. Ook kanovaren en suppen kan in onze gemeente. We willen hier graag aandacht aan besteden.

Sporten lokaal

Sporten, spelen en bewegen in de buurt van je eigen huis of werk is wat we willen zowel faciliteren als promoten.

6.2 Spelen

Genoeg goede speelplekken

Wij willen goede, veilige speel- en beweegplekken houden. Want buitenspeelplekken is gezond, het geeft kinderen energie en is goed voor hun ontwikkeling. Wij beheren ongeveer 280 speel- en beweegtuinten. De meeste hiervan worden elke dag bezocht. Samen met de inwoners zijn we verantwoordelijk voor de inrichting.

Goede spreiding van de speelplekken

We willen dat de speelruimten eerlijk over de gemeente verdeeld zijn. Wonen er veel kinderen, dan moeten er ook veel speelplekken zijn. We zorgen voor een evenwichtige, evenredige en eerlijke spreiding van de speelruimte is over daar waar kinderen wonen. Door een dorp- en wijkgerichte aanpak blijft de spreiding geborgd. Dit wordt bepaald aan de hand van het aantal kinderen in relatie tot de ruimtelijke opbouw van de speelwijk waarin ze wonen. Dit geldt voor nieuwe buurten, maar ook voor bestaande buurten.

Behoeftte van kinderen staat centraal

Juist omdat kinderen in elke leeftijdsfase andere behoeften hebben willen we de speelplekken tot stand brengen met en voor de verschillende leeftijdsgroepen. Zo kunnen we goed rekening houden met het verschil tussen de kinderen qua ontwikkeling, interesse en leeftijd.

6.3 Bewegen

Stap op de fiets of wandel!

We stimuleren onze inwoners en toeristen om de fiets te pakken of te wandelen. Dit doen we door fietspaden/wandelpaden aan te leggen die aantrekkelijk en veilig zijn. We zijn bezig om de fietspaden veiliger te maken. Dit doen we in overleg met onze inwoners.

Industrieterreinen als beweegruiimte

Veel mensen willen in hun pauze even een rondje lopen. In je eigen wijk of in het centrum gaat dat gemakkelijk dan in een industrieterrein. We willen industrieterreinen aantrekkelijker maken om te bewegen. Door bijvoorbeeld groen aan te leggen. Bedrijven kunnen zelf een beweegbank neerzetten. Zo kunnen ze hun werknemers stimuleren om te bewegen. Want wie gezond is, heeft meer energie, is alerter én productiever. 's Avonds kunnen bootcampers of loopgroepen het industrieterrein gebruiken.

Onbegrensde plekken

Samen met de samenwerkingspartners (o.a. scholen, verenigingen en ondernemers) willen we de uitdaging aangaan om de onbegrensde plekken te creëren. Kunnen we het idee dat een schoolplein van een school is en dat een sportveld van een sportvereniging is loslaten? Dan kunnen we de hekken laten verwijderen. De meerwaarde van de onbegrensde plekken is het spontaan in contact komen met de verenigingen. Zowel kinderen als volwassenen worden geprikkeld om meer te bewegen en de sociale controle wordt vergroot.

6.4 Ontmoeten

Ruimte voor ontmoeting

Bij nieuwbouwplannen of herinrichtingsplannen creëren we ruimte voor sporten, spelen, bewegen en ontmoeten. Als er nieuwbouw gebouwd wordt in onze gemeente, moet er standaard oog zijn voor BIOR. Bijvoorbeeld door groen, paden, toestellen.

Om andere mensen te ontmoeten is een centrale plek in een dorp of wijk wenselijk. Centrale locaties lenen zich ervoor om divers te worden ingericht zodat verschillende doelgroepen er prettig kunnen verblijven. Het stimuleren van ontmoeting in de buurt kan op verschillende manieren tot uiting komen. Enkele voorbeelden zijn zitgelegenheden, picknickbanken, watertappunten, barbecueplaatsen, moestuinen, groenstroken etc.

Jong en oud ontmoeten elkaar

We willen het contact en onderling begrip tussen jongeren en ouderen in een buurt vergroten. Ontmoetingen moet je organiseren. We willen samen met jongeren en ouderen nadenken over hoe zij elkaar kunnen en willen ontmoeten.

Vergroenen

Groen is belangrijk voor het vergroten van een plezierig verblijf in de openbare ruimte en stimuleert het ontmoeten. Onze gemeente vindt ons groen van groot belang. Groen is niet alleen goed voor het milieu, het maakt plekken ook interessant en uitnodigend om te ontmoeten. We streven naar een afwisselend, verzorgd, duurzaam en veilig groen.

7. De gemeentelijke organisatie

De inrichting van de openbare ruimte wordt door groenprofessionals voorbereid, maar ook beheerd en onderhouden. Daarom is deze visie niet alleen van belang voor team Cultuur en Sport, maar ook voor andere teams van de gemeentelijke organisatie. In dit hoofdstuk lees je hoe we dit aanpakken.

7.1 Integrale gemeentelijke aanpak

De thema's sporten, spelen, bewegen en ontmoeten raken veel gemeentelijke teams: sport, cultuur, gezondheid, ontwikkeling, duurzaamheid, stedelijke inrichting, beheer en groen en verkeer en vervoer. Maar, bewoners zien één gemeente.

In deze visie delen we als verschillende afdelingen onze kennis en pakken we kansen en opgaven gezamenlijk op. We verbinden beleidsstukken, onze ervaring van het gebied en de wensen van de inwoners met elkaar. We weten wie we wanneer nodig hebben. We hebben contact met elkaar en wisselen informatie uit.

7.2 Gebiedsgericht werken

We werken gebiedsgericht. Dit betekent dat we in de beleids- en uitvoeringsfase van buiten naar binnen kijken en handelen. Buiten is dan de samenleving, het gebied of de wijk en binnen is onze gemeentelijke organisatie. Én dat we kijken naar problemen en kansen.

Als we een maatschappelijk vraagstuk hebben, kijken we hier vanuit het gebied naar. We kijken naar de samenhang tussen ruimtelijke, sociale en bestuurlijke aspecten. We pakken dit op samen met onze samenwerkingspartners.

8. Samen verder

We werken deze visie verder uit in een uitvoeringsplan. Hieronder lees je meer over dit plan, over de budgetten die we kunnen gebruiken en over wanneer we het plan evalueren.

8.1 Uitvoering

We brengen deze visie nu al in de praktijk door positief te reageren op initiatieven van inwoners. En later komen we met het uitvoeringsplan. In dit plan schrijven we hoe we sporten, spelen, bewegen en ontmoeten in de openbare ruimte kunnen verbeteren. We werken uit hoe we de speerpunten uit hoofdstuk 6 van deze visie willen bereiken.

We willen ons uitvoeringsplan door de tijd heen kunnen aanpassen. Bijvoorbeeld omdat ontwikkelingen in de samenleving daarom vragen, omdat er nieuwe kansen zijn of omdat we met onze acties niet genoeg bereiken. We blijven telkens schakelen met onze samenwerkingspartners, zoals Sport Fryslân en verenigingen.

8.2 Bestaande budgetten

We willen slimmer geld besteden aan de sportieve en speelse inrichting, maar het geld als geïntegreerd onderdeel van onze plannen met de openbare ruimte inzetten. Als geld al is gereserveerd voor bijvoorbeeld stadsontwikkeling of onderhoud openbaar groen, willen we dit verstandig inzetten. Zodat we meerdere doelen tegelijk bereiken. Dit geldt ook voor geld dat voor de wijken beschikbaar is vanuit het gebiedsgericht werken. Hiervoor werken we samen binnen de gemeentelijke organisatie.

De komende jaren gebruiken we de bestaande budgetten voor de uitvoering van deze visie. Wat we wel of niet uitvoeren hangt af van de uitvoeringsplannen van de gebieden én van de speerpunten uit deze visie.

8.3 In 2026 evalueren

Het uitvoeringsplan wordt per jaar opgesteld. We realiseren de acties vanuit het uitvoeringsplan binnen het begrote budget. Deze visie wordt in 2026 geëvalueerd aan de hand van de ambities. Hiervoor gaan we meetinstrumenten maken om de ontwikkelingen te monitoren. Waar nodig is wordt na de evaluatie de visie aangescherpt.

Bijlage 1:

Gemeentelijke kaders en de relatie tot deze visie

Bestuursakkoord

We zien sport en sportactiviteiten als belangrijke dragers van een gezonde en vitale samenleving. We willen een relatie leggen met de ambities in het sociale domein. Súdwest-Fryslân kent een rijke traditie van sportbeleving.

Koersnota

Wij zetten ons in voor een gezonde en vitale bevolking en het terugdringen van gezondheidsverschillen.

Samen werken aan Preventie

De urgentie om te investeren in preventie is groot. Het aantal mensen dat zorg nodig heeft groeit immers. We worden gemiddeld steeds ouder met meer gezonde jaren. Uitvoering van het meerjarige preventieakkoord "Samen doen, samen gezond Súdwest-Fryslân" is noodzakelijk. Het is belangrijk dat onze inwoners van jong tot oud makkelijk kunnen sporten en bewegen in de openbare ruimte. We gaan een visie ontwikkelen op sport en bewegen in de openbare ruimte gericht op het creëren van een omgeving die voldoende groen is, plek biedt voor ontmoeten, veiligheid en geborgenheid biedt, schoon, opgeruimd en toegankelijk is en die stimuleert tot bewegen. Het moet makkelijker zijn om, zonder er bij na te denken, gezonder te leven en gezondere keuzes te maken. We vinden het belangrijk dat onze sportvoorzieningen toekomstbestendig zijn.

Omgevingswet

Vanaf Uiterlijk in 2023 gaat de Omgevingswet in. Deze wet bundelt en moderniseert in één wet alle wetten voor de leefomgeving en heeft drie voordelen:

- Samenhang tussen gezondheid, milieu, veiligheid en ruimtelijke ordening en leefomgeving te vergroten en in een vroeg stadium mee te nemen bij planvorming;
- De Wet publieke gezondheid (artikel 2c en 16), Omgevingswet en -visie en Wmo te verbinden door bijvoorbeeld rekening te houden met de invloed van groen op het welbevinden van inwoners en met mogelijkheden tot bewegen en ontmoeten. Voor ouderen voldoende bankjes, goede wandelpaden, voldoende verlichting;
- De instrumenten die uit de omgevingswet volgen te verbinden aan het concept positieve gezondheid omdat zelfredzaamheid, veerkracht en adaptief vermogen bij de doelstellingen van de Omgevingswet passen.

Omgevingsvisie SWF

Súdwest-Fryslân: de gezondste gemeente van (Noord-)Nederland!

De gezondheid van de inwoners van Súdwest-Fryslân is vrij goed. Daarnaast is de sociale samenhang sterk. Dat is een teken dat het hier fijn wonen is. Súdwest-Fryslân wil de gezondste gemeente van (Noord-)Nederland worden.

Súdwest-Fryslân werkt aan:

- het voorkomen van (vermijdbare) bedreigingen voor de gezondheid;
- het bevorderen van de veerkracht en regie van haar inwoners over hun eigen gezondheid en gezondheidsbeleving.

Dat doet Súdwest-Fryslân door een gezonde leefstijl te ondersteunen. Daarnaast stimuleert Súdwest-Fryslân sport en beweging en moedigt sociale ontmoeting aan. Súdwest-Fryslân wil een gemeente zijn waar mensen in beweging komen die uitnodigt om te lopen en fietsen. Súdwest-Fryslân wil een verkeersveilige, leefbare en optimaal bereikbare gemeente zijn. Daartoe werkt de gemeente aan een herkenbare en logische inrichting van de wegen. Met meer ruimte voor de voetganger er meer stimulans om de fiets te gebruiken. Súdwest-Fryslân werkt vanuit de aanpak van 'Positieve gezondheid'. Hierbij staan het beschermen en het bevorderen van de gezondheid centraal. Súdwest-Fryslân werkt daarom aan een omgeving die stimuleert tot bewegen. Een omgeving die voldoende groen is. Die plek biedt voor ontmoeten. En veilig, schoon, opgeruimd en toegankelijk is. Hierdoor is het makkelijker voor iedereen om gezonder te leven én gezondere keuzes te maken. Bijna zónder erbij na te denken.

De Omgevingswet biedt de mogelijkheid om gebieden te beschrijven waar sommige activiteiten wel en andere liever niet of alleen via een vergunning mogelijk zijn.

Global Goals

De gemeente Súdwest-Fryslân is een Global Goals gemeente, wat inhoudt dat zij bezig is met het implementeren van de 17 duurzame ontwikkelingsdoelen. Deze ontwikkelingsdoelen zijn er om te helpen de wereld tot een betere plek te maken en zijn gericht op een rechtvaardige, eerlijke en duurzame wereld. Daarnaast helpen ze om de verbindingen tussen thema's zichtbaar te maken, en deze relaties te benutten. De ontwikkelingsdoelen helpen zo ook om keuzes te optimaliseren. Uiteindelijk draait het om een balans tussen en een integratie van milieu, maatschappij en economie.

Het (sociaal) beleid van de gemeente Súdwest-Fryslân is gericht op het versterken van de eigen kracht, en de individu in relatie tot zijn omgeving. De ontwikkelingsdoelen kunnen helpen om die eigen kracht te versterken, doordat het inzichtelijk maakt waar mogelijkheden liggen. Zo draagt een natuurlijke leefomgeving bij aan een goede (positieve) gezondheid, wat op haar beurt weer een positief effect heeft op de eigen kracht van een individu.

Gezonde vitale mensen in een gezonde en veilige omgeving. Hieronder lees je meer over dit doel.

SDG	Subdoel	Beschrijving subdoelen en relevante aandachtspunten
	3-4	<p>(Mentale) gezondheid en welzijn van inwoners bevorderen</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veilige inrichting van openbare ruimte, gebouwen en installaties. • Aantrekkelijke openbare ruimte met water en groen in alle wijken. • Uitnodigende voorzieningen voor sport, spel, recreatie, wandelen en fietsen. • Groene en uitdagende schoolpleinen, ook toegankelijk voor de buurt. • Volkstuinen en gedeelde moestuinen, stadslandbouw, korte ketens. • Ontmoetingsfuncties in wijken, voldoende afwisseling van functies. • Beperking lawaai- en verlichtingsoverlast en (geur)hinder.

Preventieakkoord “Samen doen, samen gezond Súdwest-Fryslân”

Ambitie: In 2040 is Súdwest-Fryslân de gezondste en vitaalste gemeente van Noord-Nederland!

We kijken bij onze aanpak naar het gehele leven van onze inwoners en investeren in de volgende basisvoorwaarden:

1. Gezonde leefstijl
2. Waardevolle relaties
3. Voldoende vaardigheden
4. Voldoende financiële middelen
5. Gezonde omgeving

De fysieke en sociale leefomgeving zijn van invloed op onze gezondheid. “Samen doen, samen gezond Súdwest-Fryslân” gaat over het beschermen en bevorderen van deze sociale en fysieke gezondheid in en met de omgeving.

Bij leefstijl gaat het om gedrag dat van invloed is op je gezondheid. In positieve of negatieve zin. De belangrijkste leefstijlfactoren zijn roken, alcohol, bewegen en voeding. Op het gebied van leefstijl zijn er zowel gunstige als ongunstige ontwikkelingen. Ongezond gedrag is de oorzaak van bijna 20% van alle ziektes. (RIVM). Een goede gezondheid levert veel op. Gezonde mensen hebben over het algemeen een betere kwaliteit van leven, zorgen beter voor zichzelf en doen minder beroep op de zorg.

Sport in beweging, Sport- en Bewegbeleid 2017-2020

Beleidslijn: 1. Bewegen in de omgeving

Naast sporten bij een vereniging is anders georganiseerde of ongeorganiseerde sport in verschillende varianten steeds belangrijker. Verschillende vormen zijn:

1. Ongebonden sporten: wandelen, hardlopen, fietsen en urban sports waarbij gebruik gemaakt wordt van de omgeving.
2. Semi-gebonden sporten: zwemmen, squashen en fitness waarbij faciliteiten worden gebruikt van marktpartijen of de gemeente.
3. Verenigingssporten: zij maken meestal gebruik van gemeentelijke accommodaties. Een meer beweegvriendelijke omgeving draagt bij aan meer sport en bewegen.

De verwachting is dat steeds meer sporters gebruik gaan maken van de omgeving.

Sportakkoord “Súdwest-Fryslân beweegt! Samen doen, samen bewegen, samen gezond”

Landelijk is in 2018 een Nationaal Sportakkoord gesloten die regionaal een vervolg krijgt in een Lokaal Sportakkoord.

Doel van het sportakkoord is om de organisatie en financiën van de sport toekomstbestendig te maken. En daarbij er voor te zorgen dat iedereen in een veilige, gezonde (rookvrije) omgeving, met plezier kan sporten en bewegen. Aan de hand van een 6-tal thema's wordt lokale samenwerking gestimuleerd. De thema's zijn:

1. Inclusief sport en bewegen
2. Duurzame sportinfrastructuur
3. Vitale sport-beweegaanbieders
4. Positieve sportcultuur
5. Vaardig in bewegen
6. Topsport die inspireert

Mensen moeten overal goed kunnen sporten en bewegen. We willen in Nederland kunnen beschikken over een goed werkende en duurzame sportinfrastructuur. Niet alleen op sportvelden of in zwembaden, sporthallen en clubhuizen, maar ook in het stadspark en op het trapveldje in de wijk. Overal waar mensen sporten en bewegen, moeten de voorzieningen op orde zijn.

Sport en bewegen in de openbare ruimte: we gaan onderzoeken hoe we de omgeving zo kunnen maken dat mensen uitgedaagd worden om te bewegen. Bijvoorbeeld: betere beweegroutes en deze bekend maken (via een app), schoolpleinen openbaar maken, aansluiten bij plaatselijke initiatieven, sportactiviteiten in de openbare ruimte verbinden met sport in een vereniging en meer groen.

Een begrip dat mooi aansluit op de kernwaarden voor een gezonde leefomgeving is de beweegvriendelijke omgeving. Een beweegvriendelijke omgeving bestaat uit voorzieningen om te spelen, bewegen en te verplaatsen en die uitnodigt tot verblijven en bewegen.

Bijlage 2:

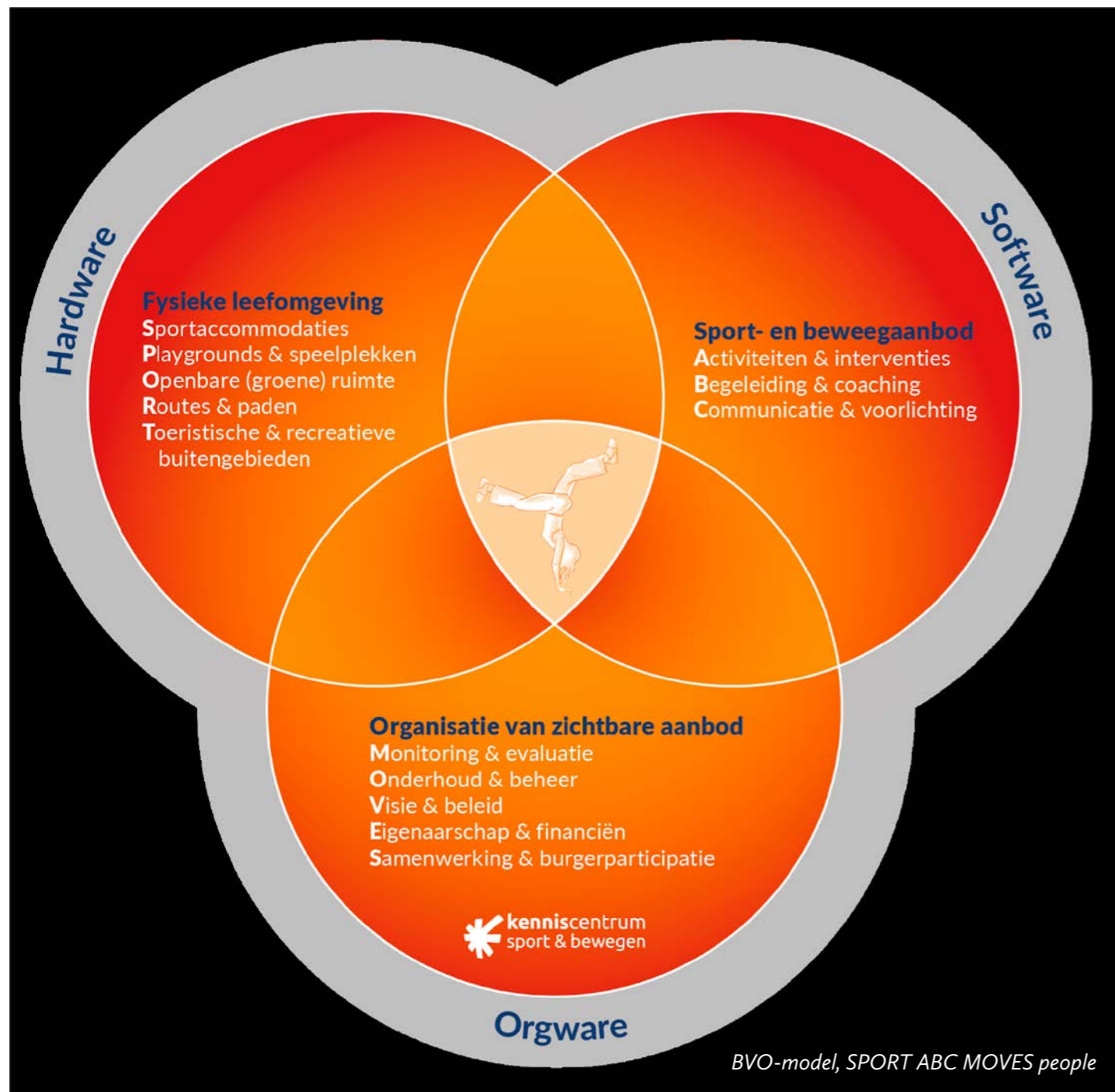
Beweegvriendelijke omgeving

In hoofdstuk 2 schreven we al over de beweegvriendelijke omgeving. In deze bijlage gaan we dieper in op de drie termen die we daar noemden: hardware, software en orgware.

Beweegvriendelijke omgeving

Een leefomgeving die mensen faciliteert, stimuleert en uitdaagt om te bewegen, spelen en te sporten wordt door gedefinieerd als een beweegvriendelijke omgeving (BVO). Deze definitie van een beweegvriendelijke omgeving is nadrukkelijk breder dan alleen de fysieke omgeving en voorzieningen (hardware). Het gaat ook om de activiteiten (software) en de organisatie (orgware).

Het Beweegvriendelijke Omgeving Model geeft weer hoe de verschillende onderdelen - hardware, software en orgware - zich tot elkaar verhouden. Het geeft in een oogopslag weer waaraan je kunt denken bij een beweegvriendelijke omgeving.

Hardware

De hardware van een beweegvriendelijke omgeving zijn de fysieke voorzieningen, de plek en de ruimte waar verplaatst, gespeeld, gecreëerd, ontmoet en gesport wordt. Voorbeelden van hardware zijn: straten, stoepen, pleinen, parken, veldjes, speelplekken, multifunctionele accommodaties, schoolpleinen, fietspaden, enzovoort.

Software

De software van een beweegvriendelijke omgeving bevat drie elementen:

De organisatie van sport- en beweegactiviteiten.

Denk aan spelmiddagen, buurtbijeenkomsten, toernooien, fietstochten, sportieve kinderopvang, et cetera.

Voorlichting en communicatie.

Bijvoorbeeld door middel van buurtbijeenkomsten, websites of apps waarin je mensen informeert over sport- en beweegmogelijkheden, bewegwijzering en bebording van routes of een bord met spelregels bij een playground.

Begeleiding.

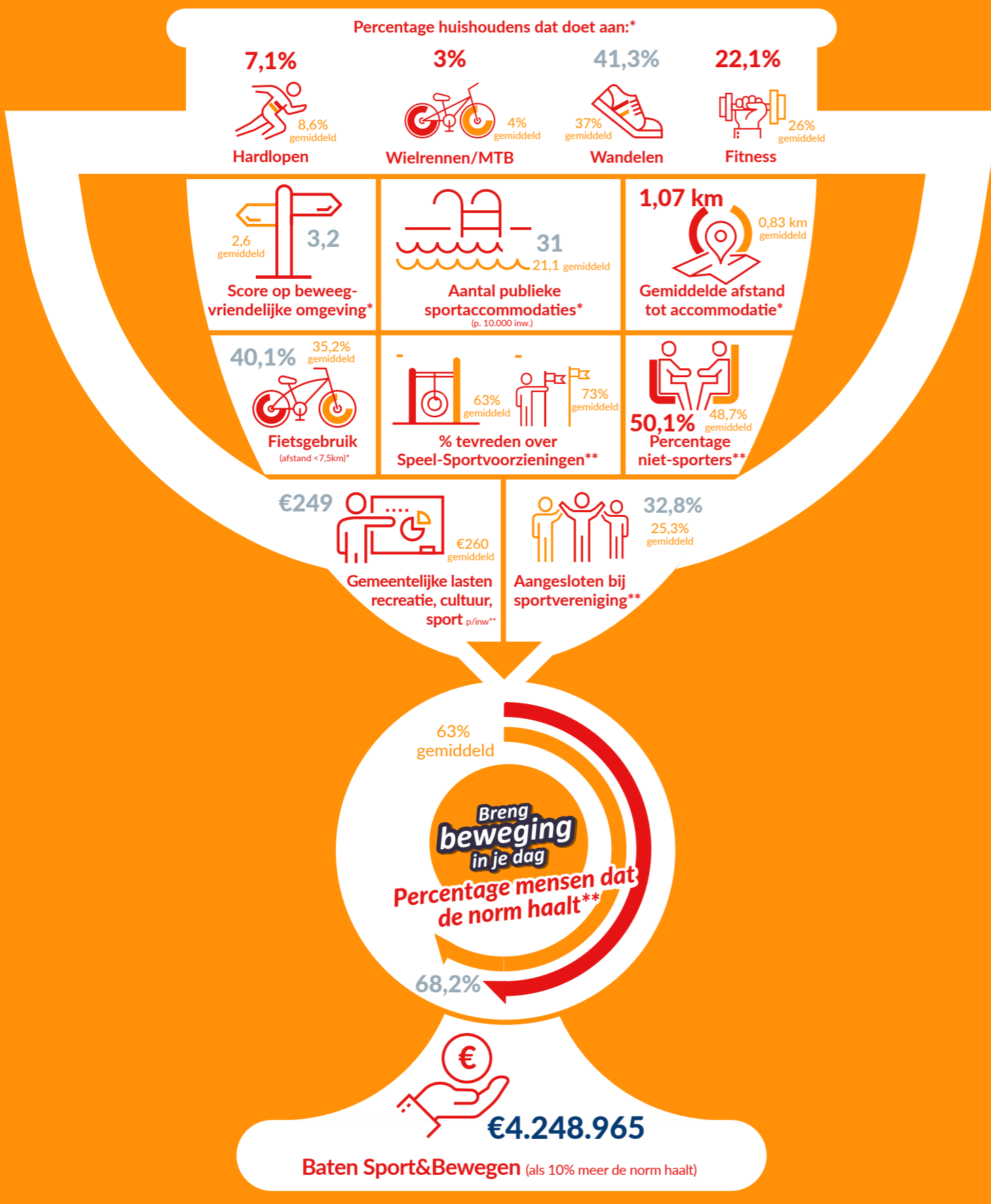
Dit kan zijn de inzet van professionals en vrijwilligers, zoals een buurtsportcoach, een jongerenwerken, een pedagogisch medewerker, een wijkmanager, een buurtbewoner, een trainer van de sportvereniging, et cetera.

Orgware

De orgware van een beweegvriendelijke omgeving is de manier waarop (hoe) een beweegvriendelijke omgeving (wat) tot stand komt. De orgware bevat randvoorwaarden, aandachtspunten en proces aspecten.

Waarde van sport en bewegen in Súdwest-Fryslân

Hoe scoort Súdwest-Fryslân in vergelijking met het landelijk gemiddelde?

■ negatief t.o.v. landelijk gemiddelde ■ positief t.o.v. landelijk gemiddelde

* Bron: volksgezondheidszorg.info | ** Bron: waarstaatjegemeente.nl
Let op! Bij het onderzoek dat aan deze berekening ten grondslag ligt, zijn een aantal aannames gedaan. Zie het artikel over de sociaaleconomische waarde van sporten en bewegen op allesoversport.nl

Bijlage 3:

Sociaaleconomische waarde van sport en bewegen

Per gemeente, % huishoudens waarin aan hardlopen/wielrennen/wandelen of fitness wordt gedaan (2015):
 Naast zwemmen is dit de top 5 meest beoefende sporten (2017).

Aantal sportaccommodaties (2017):
 Het betreft het aantal accommodaties per 10.000 inwoners, niet de grootte van accommodaties.

Score op beweegvriendelijke omgeving (2017):
 Deze kernindicator scoort de publieke ruimte in de fysieke woonomgeving (op een vijfpuntsschaal) op de mogelijkheid tot sporten en bewegen. De veronderstelling is dat een beweegvriendelijke omgeving (dus een hogere score) het beweeggedrag positief beïnvloedt.

Gemiddelde afstand tot accommodatie (2015):
 In km, de gemiddelde Nederlander woont op ruim 800 meter van de dichtstbijzijnde sportvoorziening, gemeten over de weg.

Fietsgebruik (2010-2013):
 Het percentage fietsgebruik per gemeente, bij afstand < 7,5 km. Het betreft verplaatsingen per fiets waarin de gemeente als vertrekplaats is aangemerkt.

Speel- & sportvoorzieningen (2014-2018):
 % (zeer) tevreden uit de meest recente burgerpeiling (indien aanwezig op www.waarstaatjegemeente.nl). Het gemiddelde is berekend over de data uit 2017.

% niet-sporters (2016):
 Percentage mensen dat minder dan 1 keer per week sport.

Gemeentelijke lasten recreatie, sport, cultuur (2018):
 Euro per inwoner, via CBS (IV3).

% inwoners aangesloten bij sportvereniging (2017)
 Aantal inwoners van de gemeente dat een lidmaatschap heeft bij 1 of meer sportbonden, gedeeld door het totale aantal inwoners in de gemeente.

% mensen dat de beweegnorm haalt (2016):
 Percentage personen ouder dan 19 jaar dat voldoet aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen.

Baten sport & bewegen:
 Het gepresenteerde bedrag laat zien dat wanneer 10% van de mensen die niet voldoen aan de beweegnorm dit wel structureel zou doen, dit leidt tot jaarlijks gemiddeld x euro aan maatschappelijke baten over de hele levensloop van deze groep.

Berekening:

- Er is gekeken naar het aantal personen dat nu niet aan de beweegnorm voldoet (in 2 groepen: 5-24jr en 25-54jr) en hier is 10% van genomen.
- Dit is vermenigvuldigd met de gemiddelde sociaal-economische waarde van sport en bewegen uit het rapport 'De sociaal-economische waarde van sport en bewegen'.
- Vervolgens zijn deze bedragen omgerekend naar jaarlijkse baten op basis van een discontovoet van 3% en een gemiddelde resterende levensverwachting van 67jr (voor de 5-24 jarigen) en 42jr (voor de 25-54 jarigen) (uitgaande van een gemiddelde levensverwachting van 81,5 jaar) en bij elkaar opgeteld.

Let op:

- Het gepresenteerde bedrag is tot stand gekomen op basis van enkele aannames en betreft dus een indicatie. Lees het artikel 'Wat is de sociaaleconomische waarde van sporten en bewegen' voor meer informatie.
- Het is niet reëel om te verwachten dat deze winst direct in jaar 1 volledig zichtbaar wordt.
- Mogelijk valt de waarde zelfs pas na 30 jaar (het voorkomen van ziekten is bijvoorbeeld niet gelijk verdeeld over de overgebleven levensjaren).
- Een deel van de 'inactieve mensen' voldoet ongetwijfeld wel deels aan de beweegnorm, daarmee kan het zijn dat effecten worden overschat.
- Gemeenten hebben verschillende sociaaleconomische kenmerken die significant af kunnen wijken van het Nederlands gemiddelde (hierdoor kan bv. de impact op arbeid in euro's groter of kleiner zijn) en het risico op afwijkingen neemt toe bij afname van de omvang van gemeenten.
- De arbeidsbaten veranderen indien inwoners van gemeenten veel/weinig voor werk pendelen naar andere gemeenten. Het totale effect op arbeid is niet per se anders, maar wel het effect binnen de gemeentegrenzen.
- De waarde is een contante waarde, verdisconteerd tegen 3%.

